

УДК 341.4

DOI: 10.31733/17-03-2023-180-182

Ростислав КІТ

аспірант Одеського державного
університету внутрішніх справ

**СИСТЕМНЕ ВИВЧЕННЯ ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛЬНОЇ
ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ВІЙСЬКОВІ КРИМІНАЛЬНІ
ПРАВопОРУШЕННЯ У МЕЖАХ НАУКИ
МІЖНАРОДНОГО ПРАВА**

Системне вивчення проблеми кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення у рамках науки міжнародного права має будуватися, по-перше, у взаємозв'язку із загальнотеоретичними та галузевими науковими дослідженнями юридичної та кримінальної відповідальності, тих загальних категорій, яких розглядається різновид кримінальної відповідальності похідна. Будучи різновидом кримінальної та юридичної відповідальності, кримінальна відповідальність за військові кримінальні правопорушення має низку інтегративних ознак, які, цілком зрозуміло, наповнюються специфічним змістом силу специфіки об'єкта військових кримінального правопорушення та комплексу заходів боротьби з ними.

По-друге, необхідно враховувати полі системний характер норм про кримінальну відповідальності за військові кримінальні правопорушення та відносин, пов'язаних з її конкретизацією та реалізацією [1, С. 134].

По-перше кримінальна відповідальність, в тому числі її досліджуваний різновид, є передбачені кримінальним законом кримінально-правові наслідки вчинення кримінального правопорушення, реальна можливість яких оцінюється правозастосовником у порядку, передбаченому кримінально-процесуальним законом, а самі зазначені наслідки наступають відповідно до обвинувального вироком суду. Друге. Кримінальна відповідальність, в тому числі її різновид, що розглядається, виступає реакцією держави (у особі правозастосовця) на факт вчинення кримінального правопорушення, причому дана реакція оформляється комплексом норм кримінального матеріального та кримінального процесуального права, а у разі засудження та покарання особи, яка вчинила злочин, підключається комплекс норм кримінально-виконавчого права.

При цьому потрібно пояснити, що стосовно даного різновиду слід вести мову про особливості матеріально-правових підстав, порядку конкретизації та реалізації кримінальної відповідальності, похідних, своєю чергою, від специфіки об'єкта військових кримінального правопорушення (серйозних порушень застосовуваного у збройних конфліктах міжнародного гуманітарного права) як виду кримінального правопорушення проти миру та безпеки людства. У справі їх припинення та боротьби з ними держави, як члени міжнародного співтовариства, взаємодіють одна з одною та з міжнародними органами кримінальної юстиції; нормативно встановлені положення про невідворотність покарання осіб, які вчинили такі кримінальні правопорушення (даний принцип, вперше чітко позначений у Статуті та вироку Нюрнберзького МВТ, зберігає своє значення у сучасних умовах, забезпечується сформованими та діючими в міжнародній та національних правових системах нормативними установами та інститутами правозастосування), виявляються у нерозповсюдженні на них термінів кримінального переслідування, відмови у наданні їм притулку.

Норми про підстави та заходи кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення містяться у міжнародному та національному кримінальному праві, відносини з приводу її конкретизації та реалізації охоплюють міждержавний та внутрішньодержавний рівні особливого роду правової реакції факти даних кримінального правопорушення, у тому полягає їх основна відмінна особливість. Ця особливість зумовлює диференціацію моделей конкретизації та реалізації кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення; загалом тут можна вести мову про такі основні варіантах юрисдикції.

Аналіз міжнародно-правових джерел, що мають універсальний характер і визначають основні принципи міжнародного спілкування [2, С. 47], призводить до висновку, що, по-

перше, відповідно до принципу суверенного рівності кожна держава вільна обирає свою правову систему та, отже, визначає порядок її взаємодії з міжнародним правом; по-друге, кожна держава зобов'язана виконувати повністю та сумлінно свої міжнародні зобов'язання. Іншими словами, міжнародне право покладає на держави зобов'язання, а порядок їх реалізації всередині країни визначається внутрішньодержавним правом (інститут міжнародного права у своїй резолюції звернув увагу на те, що «саме правові системи кожної держави визначають найбільш підходящі шляхи та засоби забезпечення того, щоб міжнародне право застосовувалося на національному рівні» [3, с. 319]). Розглянута сфера, очевидно, не є винятком, на користь чого свідчить, у тому числі, різноманітна практика держав щодо національно-правової імплементації міжнародно-правових зобов'язань щодо криміналізації військових кримінального правопорушення [4].

Визнання дуалізму міжнародного та внутрішньодержавного права, а також самостійності міжнародно-правової та національно-правової систем не дозволяє звести весь комплекс тих, хто має різну системну приналежність матеріально-правових та процесуальних норм, що встановлюють підстави, заходи та порядок конкретизації та реалізації кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення, до якогось полі системного інституту.

Як вважає автор, дані норми, що містяться в джерелах міжнародного та внутрішньодержавного права, не втрачають свою системну приналежність, у тому числі, в процесі їх застосування міжнародними та національними органами. Водночас зазначена вище взаємозв'язок міжнародно-правовий та

Національно-правової систем у досліджуваній сфері, наявність суміщеного предмета (відносини, пов'язані з кримінально-правовою оцінкою військових кримінального правопорушення і винних у них осіб та взаємопов'язаних з даною оцінкою кримінально-правовим впливом), взаємозалежність міжнародних та національних органів кримінальної юрисдикції має логічним наслідком постановку питання про взаємопов'язане, узгоджене застосування різних системних норм. Тут доречно звернутися до міркувань авторитетних представників вітчизняної науки міжнародного права. Так, професор В.Г. Буткевич у процесі дослідження проблеми взаємозв'язку міжнародного та національного правових систем, дійшов висновку про те, що групи різних системних норм, стиковані у певних ситуаціях, можуть бути позначені як правозастосовні комплекси [5, с. 318] (про неприпустимість змішування джерел міжнародного та внутрішньодержавного права та значимості обліку погодженого застосування норм міжнародного та національного кримінального та кримінально-процесуального права, у тому числі, у контексті обґрунтування категорії «правозастосовний комплекс» пишуть та інші автори [6, с. 78–86]).

Автор цілком поділяє цю точку зору та вважає, що оформлені нормами національного та (або) міжнародного кримінального матеріального та процесуального права відносини, пов'язані з конкретизацією та реалізацією кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення, є правозастосовним комплексом.

Норми про підстави та заходи кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення містяться у міжнародному та національному кримінальному праві, відносини з приводу її конкретизації та реалізації охоплюють міждержавний і внутрішньодержавний рівні особливого роду правової реакції факти даних кримінального правопорушення. Оформлені нормами національного та (або) міжнародного кримінального матеріального та процесуального права відносини кримінальної відповідальності за військові кримінальні правопорушення є правозастосовним комплексом, причому системна приналежність юрисдикційного органу, який дає оцінку досконалему військовому кримінальному правопорушення та приймає рішення про застосуванні до особи, яка його здійснила заходи державного (міждержавного) примусу, є підставою для виділення двох типів аналізованого правозастосовного комплексу – у рамках національної кримінальної юрисдикції та у рамках міжнародної кримінальної юрисдикції.

Всі ці питання все більше набувають актуальності внаслідок постійний атак інфраструктури України, яка відноситься до майна і в подальшому Україна буде звертатися до Міжнародних судів з питань реновації України до країни агресора та відшкодування збитків та отримання репресій як з боку громадян так і держави.

1. Теліпко В. Е., Овчаренко А. С. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. / За заг. ред. Теліпко В. Е. К.: Центр учбової літератури, 2010. 608 с.

2. Буроменський М.В., Кудас І.Б., Маєвська А.А., Семенов Б.С, Стешенко В.С. Міжнародне право: Навч. посібник / М.В. Буроменський (заг. ред.). К.: Юрінком Інтер, 2005. 336 с.

3. Дмитрів А.І., Муравйов В.І. Міжнародне публічне право: Навч. посіб. / Київський ун-т права; Інститут міжнародних відносин Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка / Ю.С. Шемшученко (відп. ред.), Л.В. Губерський (відп. ред.). Стереотип, вид. К.: Юрінком Інтер, 2001. 638 с.

4. Статут Організації Об'єднаних Націй URL: https://unic.un.org/aroundworld/unic/common/documents/publications/uncharter/UN%20Charter_Ukrainian.pdf.

5. Буткевич В.Г., Войтович С.А., Григоров О.М., Заблоць-ка Л.Г., Задорожній О.В. Міжнародне право: Основні галузі: Підручник для студ. вищих навч. закл. за спец. "Міжнародне право", "Міжнародні відносини" / В.Г. Буткевич (ред.). К.: Либідь, 2004. 814 с.

6. Міжнародне право в документах / М.В. Вуроменський (уклад.). Х.: Видавництво Національного ун-ту внутрішніх справ, 2003. 376 с.

УДК 327.57

DOI: 10.31733/17-03-2023-182-185

Наталія БРАТШКО

студентка ННІ права та інноваційної освіти

Науковий керівник:

ст. викл. **Анатолій ШИЯН**

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

СУТНІСТЬ ТА ЕВОЛЮЦІЯ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ

У сучасному світі все більшого значення набувають економічні та інформаційні аспекти забезпечення безпеки. Економічна криза в умовах глобалізації світової економіки може в лічені години дестабілізувати народне господарство країн, розташованих одна від одної за тисячі кілометрів. Важко уявити собі й можливі наслідки порушення функціонування інформаційних мереж, бо інформація – важливий економічний, політичний та соціальний ресурс. Нерозв'язані глобальні проблеми сучасності – екологічна, енергетична, продовольча – також наповнюють новим змістом поняття міжнародної безпеки.

Науковий аналіз концепту міжнародна безпека є складною науковою діяльністю, що обумовлено багатогранністю окресленого предмету дослідження і багатокомпонентністю інструментів та методології його пізнання. На сьогоднішній день, на жаль, відсутнє загальновизнане та достатньо ємне визначення поняття міжнародна безпека. Однією з причин цього є те, що сприйняття даного терміну змінялося по мірі розвитку людства. Упродовж тривалого періоду часу в світі домінували релігійні й філософсько-етичні погляди на цю категорію.

Найбільш класичними визначеннями міжнародної безпеки сьогодні є наступні: міжнародна безпека – це:

стан міжнародних відносин, за якого створюються умови, необхідні для існування та функціонування держав, забезпечення їхнього повного суверенітету, політичної та економічної незалежності, рівноправних відносин з іншими країнами;

система міжнародних договорів та угод, що забезпечує збереження миру на основі визнання суверенітету, недоторканності кордонів та територіальної цілісності держав;

важлива функція світового господарства, що є багатоаспектною і реалізується на основі процесу роззброєння, закріплення взаєморозуміння і взаємної довіри між державами, ефективного врегулювання конфліктів, що виникають [1, с. 89].

А.І. Назарова розглядає вищезазначений термін як «стан захищеності держав світу і всього світового співтовариства від зовнішніх і у певних випадках внутрішніх загроз, які надають руйнівний вплив на такі інтереси та принципи» [2, с. 860].

Аналізуючи поняття міжнародної безпеки, А.А. Алексанян виділяє такі властиві їй характерні риси:

міжнародна безпека являє собою стан міжнародних відносин;

міжнародна безпека можлива тільки, якщо держави будуть співпрацювати одна з одною;

всі держави повинні мати можливість в умовах міжнародного правопорядку підтримувати і забезпечувати свою незалежність шляхом встановлення суверенітету;

забезпечення міжнародної безпеки можливо лиш при дотриманні основних